

Estland och Sverige – *en* lång historia

Vi kan erinra oss den sjungande revolutionen då friheten kom till våra grannar på andra sidan Östersjön, då trikoloren hissades och då gamla landmärken i Tallinn fick sällskap av nya futuristiskt formade byggnader. De svenska historiedagarna 2015 ägde rum i en sådan modern borg. Där gjordes expeditioner i det förflutna, vilka visade att Estlands historia också är Sveriges historia. Temat var *en* lång historia. En historia som innehåller färder i österled och i västerled. En historia med både vinnare och förlorare. Och en historia som skiftar perspektiv.

Artiklarna i årets nummer av skriftserien *Aktuellt om historia* är författade av föredragshållare från konferensen. Först i volymen är fil. dr Fredrik Charpentier Ljungqvists artikel ”Nya perspektiv på nordisk järnålder och medeltid”. Han redogör för hur modern teknik jämte nya metoder och tvärvetenskaplig forskning lett till en förändrad historieskrivning om järnålder och medeltid i Norden. I samband med det berör han ”Salmefyndnen” bågravar funna på Ösel vilka berättar historien om 700-talets skepp och dess sjömän.

I nästa artikel, ”De forna svenskbyarna i norra och västra Estland” av författaren Jörgen Hedman skildras de svenska bosättningar i de estniska kusttrakterna. Han förklarar när och från var de första nybyggarna kom på 1200-talet, vilka skatteområden de besatt tillsammans vilka släkter de tillhörde. Vidare ger han en bild av under vilka villkor de levde samt hur deras position och status ändrades över tid.

I numret finns även två bidrag om tidigmodern tid, vilka diskuterar den ”goda” svensktiden ur olika infallsvinklar. Det första är ”Estland som svensk provins” författat av professor Kari Tarkiainen och fil. dr. Ülle Tarkiainen. I deras diskussion framträder en mångfacetterad bild, beroende på om du var svensk, estnisk eller balttysk. I det andra, ”Myten om den gamla goda svensktiden och dess betydelse för Estland” av fil. dr. Mart Guldknepp tas upp hur gynnsamma tider format myten om kärleken till herraväldet. Han pekar också på att det funnits vågor med en orientering mot Östersjön, vilka förstärkt vurmen för Sverige.

Fokus på andra världskriget har författaren Margareta Hammermans artikel ”Estlandssvenskarnas flykt över Östersjön”. I den skildrar hon under vilka förhållanden

människor återinvandrade från Estland till Sverige. Jämte det presenteras några av de aktörer som var med och organiserade delar av denna hjälpverksamhet.

Volymens didaktiska bidrag är ”Historiemedvetande och identitet” av fil.dr. Igor Potapenko. Den handlar om kulturell identitet och tar avstamp i hur ungdomar sett på flytten 2007 av monumentet bronssoldaten, från centrala Tallin till en krigskyrkogård. Han diskuterar dels de estniskspråkigas, dels de ryskspråkigas syn på händelsen.

Vid sidan om temat finns två artiklar. Den ena är skriven av författaren Anders Bergman. I ”Ett år genom tiderna. Dagbokens historia” presenterar han dagboken som litterär genre, hur den uppstod under renässansen samt hur den över tid ändrat form. Jämte det får läsaren glimtar ur några olika dagboksalster. Den andra är ”Revolutionen under Kristallkronorna – den svenska utrikesförvaltningen och 1968”. I den diskuterar professor Gunnar Åselius radikala förändringar inom UD utifrån tre perspektiv utrikespolitiskt, byråkratiskt samt kulturellt.

Till sist, mycket nöje med läsningen av detta nummer av Aktuellt om historia. Vi ses vid kommande historiedagar i Karlskrona, örlogsstaden, som är det nionde av Sveriges världsarv.

Stockholm i juli 2016

Åsa Olovsson